

МЕНЕДЖМЕНТ БІОТЕХНОЛОГІЙ В АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ

Башлай С. В.

*Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна, e-mail: serhii.bashlai@snaeu.edu.ua*

Сучасні умови життєдіяльності людини визначаються напрямками впливу та масштабами прояву різноманітних викликів і глобальних загроз. Серед основних – кліматичні зміни, зростання кількості населення, виснаження ресурсів. Потреби в виробничих ресурсах чи організації сприятливих умов проживання людства значно почали перевищувати обсяги та швидкість природного відновлення чи поповнення.

Сформувалися об'єктивні передумови необхідності пошуку нових форм відносин і способів взаємодії людини та природи з метою досягнення бажаного рівня добробуту на засадах раціонального використання наявних ресурсів.

Звідси, технологічні зміни, обумовлені черговим циклом економічної динаміки, формують новий стимул для інновацій, в контексті розвитку технологій, що здатні сприяти вирішенню проблеми безпеки навколишнього середовища, продовольства та життєдіяльності людей. Наукова сфера занурилася в активні розробки ресурсо, енерго- ефективних технологій, дослідження джерел відновлювальної енергії, модернізацію менеджменту на основі бізнес-моделей і міжгалузевого застосування біо-, нано- та інформ-технологій.

На думку цілого ряду науковців, і зокрема, авторів публікації [1] саме інноваційні підходи в менеджменті біоресурсів здатні сприяти подальшому економічному зростанню бізнесу, принципами якого є, в першу чергу, біопідхід та сталий розвиток. Остання орієнтований на стале та ефективне використання біосировини та еколого-економічне обґрунтування раціонального природокористування.

Дискусійним питанням при сприйнятті змісту нових інструментів економіки та менеджменту залишається роль та значення біоінженерії. Адже саме завдяки орієнтації на нові форми та способи ефективного використання біосировини економіка посідає важливе місце в концепції сталого розвитку людства.

Загальний зміст біотехнології вказує на науковому дисципліну та практичну сферу діяльності людини, що межують між біологією і технікою, при вивченні шляхів й методів зміни навколишнього середовища відповідно до потреб людини. А у вузькому розумінні біотехнологія формує набір методів і прийомів для одержання корисних для людини продуктів і продуктів за допомогою біологічних агентів (генна, клітинна й екологічна інженерії) [2].

З іншого боку, можливості та сфери застосування біотехнологій перетворили їх у провідний фактор розвитку економіки окремих країн і світового співтовариства, в цілому, у бізнес-середовище біотехнологічної

індустрії. Саме біоекономіка сприяє сталому забезпеченню конкурентоспроможних переваг в аграрній, хімічній чи харчовій галузях, а також вирішенню проблем зміни клімату [3].

При цьому, саму біоекономіку, як соціальну чи поведінкову галузь відносин, було визначено, як сукупність економічних процесів у суспільстві, при здійсненні яких, використовують приховану цінність біологічних продуктів і явищ з метою забезпечення нових можливостей та здатності для розвитку бізнесу, підвищення добробуту [4].

Сфера біотехнологічного виробництва є однією із найбільш високотехнологічних галузей. Через існування великих потреб в матеріальних, інтелектуальних та людських ресурсах ключові гравці даного ринку зосереджені у промислово розвинених країнах, а їхня діяльність сприяє успішному вирішенню економічних та соціальних питань [5].

Масштаби всього світового ринку біотехнологій у 2021 р. були оцінені в 793,87 млрд. дол. США. При цьому, визначена тенденція прискореного розвитку та постійного зростання, дозволяють стверджувати, що в найближчі двадцять років зведений річний темп росту буде становити 8-9 % [6].

Наявність біотехнологічного виробництва створює інвестиційну привабливість компанії в очах інвесторів. Бізнес, заснований на засадах біотехнологічного виробництва відзначається високими ризиками, але і високим потенційним рівнем прибутковості. Але потенційний дохід повністю виправдовує великий рівень ризиковості діяльності.

Збільшенню ринку біотехнологічної продукції, значною мірою, сприяє і використання органічних продуктів у сільському господарстві. Компанії, що задіяні в агробізнесі, зосереджуються на вдосконаленні існуючих технологій з метою підвищення продуктивності сільськогосподарського виробництва та сприяють виведенню на ринок результатів своїх інноваційних розробок.

Як приклад, можна навести наміри компанії BASF, в якій запланували до 2030 р. запуск понад 30 проєктів з розробки нових сортів насіння, біологічних і хімічних рішень для захисту рослин та ін. [7]. Водночас, в США аграрне виробництво базується на вирощуванні біотехнологічних культур, що займають більше половини від загальної кількості у світі. Зокрема, із 90,8 млн. га посівів в країні кукурудзи, лише 7,3 млн. га вважаються небіотехнологічними полями [5].

Звідси, можна констатувати, що використання біотехнологічних методів, необхідних для покращення аграрної продукції, вочевидь забезпечує зростання ринку. При цьому, впровадження природо-орієнтованих рішень у галузі засноване на використанні цілісних екосистемних підходів до аграрного виробництва.

Це відбувається поряд із прийняттям агротехнологічних рішень, що мінімізують негативний вплив на довкілля та покращують стійкість навколишнього середовища. До таких напрямків можна віднести наступні: підвищення генетичного та видового різноманіття культур/тварин, точне землеробство, полікультурне вирощування, системи змішаного землеробства.

Також біоекономічні засади виробництва сільськогосподарської продукції, що базуються на відновлюваних ресурсах, сприяють сталому продовольчому забезпеченню суспільства.

Біоекономіка виступає підсистемою народного господарства, що поєднує відносини, які виникають у процесі виробництва, обміну та розподілу продукції, одержаної в результаті використання біотехнологій, що базуються на принципах збереження ресурсів та захисту довкілля, з метою покращення якості та тривалості життя людини.

Для компаній, зокрема, і аграрної сфери економіки, які в своїй діяльності спираються на використання результатів біотехнологічних виробництв, можна виділити ключові особливості побудови організаційно-управлінських процесів. В таких компаніях, як правило, створена високорозвинена корпоративна система менеджменту, базисом для якого виступають системний, процесний та проєктний підходи в управлінні. Це може бути забезпечене проактивним та прозорим менеджментом аграрної компанії, що стає основою стійкого ведення бізнесу і створення довгострокової вартості.

Крім цього, в компанії досягається чітка корпоративна регламентація всіх напрямків відносин відповідними політиками. А вже документальне оформлення всіх політики компанії, в значній мірі, полегшує процес їх реалізації та формує чіткий регламент всього спектра бізнес-процесів.

Завдяки інтелектуальним, інтегрованим системам і рішенням компанії-виробники аграрної продукції досягають конкурентних переваг, оскільки глибше розуміють процеси, забезпечують високу якість продукції та суттєво спрощують організації всієї діяльності. Самі ж виробничі потужності організовані на засадах сучасних цифрових інструментів, що, в підсумку, і забезпечує ефективне інтелектуальне біотехнологічне виробництво сільськогосподарської та супутньої для галузі продукції.

Література:

1. Федина С. М., Ковальов Б. Л., Ігнатченко В. М. Біоекономіка: сутність поняття, стратегії, стан та перспективи розвитку підприємницьких форм в Україні. *Механізм регулювання економіки*. 2019. № 3. С. 16-27. URL: DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2019.85.02>.
2. Федулова Л.І., Федулова К.І. Формування інноваційної системи біотехнологій: досвід зарубіжних країн, проблеми України. *Наука та інновації*. 2012. Т. 8. № 4. С. 51-66.
3. Сиротюк Г., Янковська К., Келеберда Т. Розвиток аграрного сектору на засадах біоекономіки. Вісник Львівського національного екологічного університету. Економіка АПК. 2019. № 26. С. 15-19. URL: DOI: <https://doi.org/10.31734/economics2019.26.015>.
4. The European Bioeconomy in 2030. Delivering Sustainable Growth by addressing the Grand Societal Challenges. URL:

<http://www.greengrowthknowledge.org/resource/european-bioeconomy-2030-delivering-sustainable-growth-addressing-grand-societal-challenges>.

5. Голей Ю. М., Стасюк Ю.М., Крупський О. П. Дослідження світових тенденцій розвитку біотехнологій. Інноваційна економіка. 2022. № 1. С. 12-22.. URL: DOI: 10.37332/2309-1533.2022.1.2.

6. Precedence Research. Biotechnology Market Size to Surpass US\$ 1,683.52 Bn by 2030. URL: <https://www.globenewswire.com/news-release/2022/01/18/2368681/0/en/Biotechnology-Market-Size-to-Surpass-US-1-683-52-Bn-by-2030.html>.

7. BASF Corporation. Seeds & Traits And Crop Protection – Innovation For Successful Agriculture. URL: <https://agriculture.basf.com/global/en/business-areas/crop-protection-and-seeds.html>.